

Relacja z

KONFERENCJI naukowo-technicznej pt.:

Rewitalizacja terenów przemysłowych. Aspekty prawne i finansowe.

Honorowy patronat:

Minister Środowiska
Jerzy Swatoń

Marszałek Województwa Śląskiego
Michał Czarski

Organizator:

Wisła, 21-22 października 2004 r.

W przyjętym przez Komisję Europejską w 2001 r. „VI Ramowym Programie Działań w Zakresie Środowiska” ochrona gleb przed zanieczyszczeniami i erozją jest jednym z celów strategicznych. W dniach 21-22 października br. Hutnicza Izba Przemysłowo-Handlowa przy wsparciu Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach zorganizowała konferencję pt. „Rewitalizacja terenów przemysłowych”.

Prezes HIPH Romuald Talarek otwierając konferencję powiedział, że celem konferencji było przybliżenie prawnych i finansowych aspektów rewitalizacji terenów przemysłowych. Konferencja odbyła się na Śląsku, gdzie zagadnienie terenów przemysłowych jest odczuwalne bardzo dotkliwie i pozostaje jednym z ważniejszych problemów województwa. Ponad 100 osób, reprezentujących przemysł (hutnictwo, energetykę, rafinerie ropy naftowej), uczelnie techniczne, instytuty branżowe wzięło udział w konferencji. Uczestniczyli też przedstawiciele Komisji Europejskiej, Ministerstwa Środowiska, agend krajowych i międzynarodowych tematycznie związanych.

Claudia Olazábal z Komisji Europejskiej, w referacie: „Polityka ochrony środowiska w rozszerzonej Unii” przedstawiła główne założenia polityki ochrony gleb. W Unii Europejskiej grunty są wspólnym zasobem, wspólnie należy je chronić, by służyły zrównoważonemu rozwojowi. Komisja Europejska nie ma uniwersalnych rozwiązań rewitalizacji terenów przemysłowych – w poszczególnych regionach czy krajach należy dopracować się własnych rozwiązań. W obowiązujących dokumentach Komisji Europejskiej, zidentyfikowano zagrożenia takie jak: zanik substancji organicznej, erozja czy skażenia. Komisja nakazuje monitorowanie ich z równoczesnym podziałem, co należy zrobić w zakresie rewitalizacji terenów zdegradowanych, na poziomie unijnym a co na poziomie regionalnym.

Andrzej Mizgajski, Wiceminister Środowiska. Referat pt.: „Rządowy program dla terenów przemysłowych” w zastępstwie wygłosiła Joanna Kwapisz. Obowiązujące przepisy prawne w niewystarczający sposób regulują zagadnienie rewitalizacji terenów przemysłowych. Dotyczą wyłącznie zanieczyszczenia gleb i gruntów, pomijając stare składowiska odpadów przemysłowych i komunalnych oraz problemy zdewastowanej infrastruktury technicznej i budynków przemysłowych. W rewitalizację terenów przemysłowych zaangażowane powinny być takie podmioty jak: władający powierzchnią, władze gminne, władze powiatowe, samorząd województwa a także rząd jako „sprawca” i „spadkobierca” szkód wyrządzonych przez dawne przedsiębiorstwa państwowe, oraz jako odpowiedzialny dziś za politykę ekologiczną i przestrzenną państwa.

Jerzy Ziara, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, przedstawił referat na temat: „Wojewódzki program rewitalizacji terenów przemysłowych”. Wskazał na konieczność:

- wykorzystania doświadczeń partnerów z Europy Zachodniej,
- pomoc wysoko wykwalifikowanej kadry naukowo-technicznej,
- poszukiwanie optymalnej formuły koordynacji działań lokalnych z poziomu administracji samorządowej szczebla wojewódzkiego.

Kazimierz Grabas i Józef Koszela, Politechnika Wroclawska, „Projekt strategii gospodarowania terenami poprzemysłowymi w planowaniu zrównoważonego rozwoju województwa dolnośląskiego”.

Główne cele strategii:

- stworzenie formalno-merytorycznych i technicznych podstaw strategii racjonalnego gospodarowania terenami i obiektami poprzemysłowymi w Województwie Dolnośląskim,
- opracowanie modelu procedur remediacji zdegradowanego terenu poprzemysłowego i zweryfikowanie go przez wdrożenie pilotażowego projektu rekultywacji wytypowanego obiektu.

Identyfikacja (inventaryzacja) poprzemysłowych terenów i obiektów wraz ze wskaźnikową oceną ich wpływu na środowisko, zarchiwizowanie danych według znaczenia dla środowiska, potrzeby i pilności działań, włączających obiekt w gospodarczą strukturę regionu, powinny być drogą realizacji w/w celów. Pracami powinno się też objąć obiekty „porzucone”.

Joanna Kwapisz, Ministerstwo Środowiska, wygłosiła referat nt.: „Ochrona gleby w Polsce i w Unii Europejskiej – kierunki rozwoju regulacji prawnych”.

Przedstawiła w nim obowiązujące akty prawne dotyczące ochrony gleb. Rozwiązania wprowadzone w ustawie – „Prawo ochrony środowiska”, stanowią nowość w polskim systemie prawnym. Istotne znaczenie ma wprowadzona w ustawie POŚ definicja władającego powierzchnią ziemi, na którego nałożono odpowiedzialność za stwierdzone na jego gruncie zanieczyszczenia. Jeżeli w okresie władania powierzchnią ziemi przez podmiot nastąpi niekorzystne przekształcenie terenu, albo jego zanieczyszczenie, władający ziemią jest zobowiązany do przeprowadzenia rekultywacji rozumianej jako przywrócenie do stanu poprzedniego, bądź do stanu wymaganego standardami jakości, a co za tym idzie – pokrycia kosztów przeprowadzonej rekultywacji.

David Porch, European Industrial Regions Association,

przedstawił referat nt.: „Uwarunkowań regionalnej współpracy przy realizacji projektów rewitalizacji terenów przemysłowych”. Procesy transformacji gospodarczych w okresie ostatnich 20 lat, obok niewątpliwych pozytywnych, przyniosły też zamknięcie licznych zakładów przemysłu ciężkiego i wzrost bezrobocia. Aby zaradzić tym negatywnym zmianom konieczne okazało się podjęcie zmagania ze słabościami regionu (tereny i obiekty poprzemysłowe) poprzez rewitalizację gruntów i obiektów poprzemysłowych, tworzenie parków technologicznych, poprawę sieci drogowej, rozwój turystyki (obiekty dziedzictwa przemysłowego stanowią atrakcję turystyczną), tworzenie wielostronnych stref przedsiębiorczości przyciągających inwestorów itp. Inne czynniki umożliwiające zmiany na korzyść to: szeroko rozumiana edukacja, której celem jest pomoc pracownikom w przystosowaniu się do nowych wyzwań rynku pracy, realizacja strategii rozwoju regionów we współpracy z Agencjami Lokalnego Rozwoju i w ramach partnerstwa międzyregionalnego.

Ryszard Janikowski i Marek Korcz, Instytut Ekologii

Terenów Uprzemysłowionych, przedstawił referat pt. „Tereny poprzemysłowe w Polsce – stan obecny, perspektywy zagospodarowania, korzyści i koszty rewitalizacji”. Uznali, że ważne jest wzmocnienie funkcjonowania powiatowych systemów zarządzania środowiskiem na terenach

poprzemysłowych z uwagi na jednocześnie występujące następujących czynników:

- wysoki stopień odpowiedzialności Skarbu Państwa za powstałą sytuację,
- brak doświadczenia w zakresie zarządzania terenami zdegradowanymi,
- niewielkie relatywnie doświadczenie w oczyszczaniu chemicznie zdegradowanych terenów,
- duża skala problemu,
- olbrzymie koszty rekultywacji terenów przemysłowych.

Bronisława Kowalak, Agencja Rozwoju Przemysłu w referacie: „Parki przemysłowe i technologiczne – sposobem efektywnej rewitalizacji terenów przemysłowych” przedstawiła rolę Agencji Rozwoju Przemysłu w rozwoju infrastruktury instytucjonalnej (36 agencji rozwoju regionalnego i lokalnego). Droga do celu jest:

- wykorzystanie infrastruktury po restrukturyzowanych i likwidowanych przedsiębiorstwach dla powstawania nowych firm dających miejsca pracy,
- rozwój infrastruktury instytucjonalnej służącej zwiększeniu konkurencyjności i innowacyjności w regionach,
- doskonalenie ARR i Spółek Zarządzających parkami jako organizacji opartych na wiedzy.

Robert Adamczyk, Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, przedstawił referat pt.: „Unijne i komercyjne źródła finansowania rewitalizacji terenów przemysłowych”. Finansowe Struktury Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju w zakresie rewitalizacji terenów przemysłowych inwestują tylko w najlepsze projekty. Bank może udzielić pomocy zarówno miastom i gminom. Istnieje możliwość udzielenia pożyczek dla firm czy spółek zarządzających terenem w celu zrehabilitowania tego terenu. Przyszłością jest partnerstwo publiczno-prywatne.

Waleria Szczuka-Skarżyńska, Clifford Chance, przedstawiła referat Peter'a Deegan'a, pt.: „Co zrobić aby tereny zanieczyszczone mogły być sprzedawane”. Za najważniejsze uznano nadanie uprawnień władzom lokalnym.

Zgodnie z Polskimi Normami nawet bogatego państwa nie byłoby stać na samodzielną rekultywację. Wymogi dotyczące rekultywacji są oparte na „ocenie ryzyka”, a nie na normach. Polska nie ma programu rekultywacji gleby. Potrzebuje planu, który:

- dawałby pierwszeństwo udzielaniu pomocy na zasadzie regionu/ryzyka (np. region – Śląsk – stopień ryzyka 1 = Katowice, Siemianowice itp.),
- udzielałby na tej podstawie dostępu do środków z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska,
- byłby sprzężony z celami określonymi w lokalnych planach zagospodarowania terenu.

Piotr Poborski, WS Atkins, przedstawił referat pt.: „Zarządzanie projektami i ocena ryzyka finansowo-technicznego w procesie rewitalizacji terenów przemysłowych”. W swoim referacie podkreślił, że:

- projekty rewitalizacji terenów przemysłowych („brownfields”) są trudniejsze koncepcyjnie i organizacyjnie (a zatem i bardziej skomplikowane finansowo) od projektów zagospodarowania typu „greenfields”,

- obecna polityka rządu RP – poprzez promowanie zagospodarowania gruntów rolnych wewnątrz miast, poprzez „ratowanie miejsc pracy” i poprzez politykę podatkową – promuje de facto inwestycje na obrzeżach miast,
- znaczne „zasoby” terenów „poprzemysłowych”, nie są zagospodarowane,
- analiza poszczególnych przypadków wskazuje na błędy popełnione na etapach przygotowania projektu i/lub jego zarządzania.

Włodzimierz A. Sokół, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej przedstawił referat pt.: „Wybór finansowania projektów reprezentujących najlepsze praktyki postępowania w zakresie rewitalizacji zdegradowanych terenów przemysłowych”. Znaczącym problemem procesu rewitalizacji terenów przemysłowych jest wybór właściwych projektów, których wdrożenie w ramach strategii rozwoju, programów ochrony środowiska czy programu dla terenów przemysłowych pozwoli na osiągnięcie celów lokalnych i regionalnych. Większość projektów rewitalizacji terenów przemysłowych dotyczy pięciu aspektów:

- zarządzania zanieczyszczeniami i ponownym użyciem gleby i gruntu,
- wykorzystania terenu i projektowania rozwoju miasta na terenach przemysłowych,
- zarządzania istniejącymi budynkami i infrastrukturą stanowiącymi dziedzictwo historyczne i kulturowe,
- procesu planowania i partycypacji społeczeństwa,
- zarządzania projektami rewitalizacji.

Iwona Balińska i Barbara Knapik, Urząd Miejski w Sosnowcu. W swojej prezentacji nt.: „Międzynarodowego projektu badawczego RESCU – Regeneracja europejskich terenów w miastach i otoczeniu przemysłowym na przykładzie terenów kopalni Sosnowiec” ujęły najważniejsze działania konieczne dla realizacji programu rewitalizacji terenu byłej KWK „Sosnowiec”, uzbrojenie terenu byłej KWK zgodnie z opracowaną koncepcją zagospodarowania, budowę infrastruktury drogowej dla potrzeb SPPT, (Sosnowieckiego Parku Przemysłowo-Technologicznego) w tym przebudowę ulic, adaptację budynków przemysłowych na terenie byłej kopalni, kampanię promocyjną przedsięwzięcia w celu pozyskania inwestorów i utworzenie Parku Przemysłowo-Technologicznego.

Alina Rejman-Burzyńska i Jerzy Świądrowski, Główny Instytut Górnictwa, przedstawił referat pt.: „Międzynarodowy projekt MASURIN – aspekty gospodarcze, społeczne i środowiskowe rewitalizacji terenów przemysłowych na wybranych przykładach miast europejskich”. Rewitalizacja to wieloletnie działania w sferach: przestrzennej, środowiskowej, gospodarczej i społecznej prowadzące do poprawy jakości życia. Należy więc stosować rozwiązania, które w procesie rewitalizacji muszą uwzględniać specyfikę terenu mającą swoje odzwierciedlenie w aspektach gospodarczych, społecznych i środowiskowych. Czynniki wspierające rewitalizację to:

- położenie terenu na obszarze miasta,
- wzrost atrakcyjności terenu,
- współdziałanie uczestników procesu,
- zaangażowanie społeczności,

- potrzeba osiągnięcia standardów jakości środowiska,
- istniejąca infrastruktura do wykorzystania.

Wojciech Stępniewski, WWF Polska, przedstawił referat pt. „Produkcja biomasy – elementem programu rewitalizacji terenów przemysłowych”.

Zagospodarowanie zdegradowanych terenów w połączeniu z uprawniami energetycznymi daje wymierny zysk oraz miejsca pracy i wypełnia wymagania ochrony gleby. Biomasa energetyczna już wkrótce będzie towarem deficytowym, być może będzie nawet importowana. Odpowiednio skonstruowane umowy dostaw biomasy pozwolą na czerpanie zysków z systemu handlu emisjami poprzez zmniejszenie emisji u odbiorców. Rozwiązania tego typu popierane są w Unii Europejskiej – możliwości kooperacji i częściowego finansowania. Biomasa energetyczna na terenach przemysłowych to zysk nie tylko dla przedsiębiorstw ale i dla klimatu. Rekultywacja zdegradowanych terenów przyniesie korzyść środowisku oraz da możliwość generacji czystszej energii w Polsce. Nie ma obecnie barier technologicznych, jedynie finansowe i polityczne.

Ferdynand Morski, Śląski Związek Gmin i Powiatów, przedstawił referat nt.: „Projekt – NeTSfield”. Głównym celem projektu jest uruchomienie wymiany dobrych praktyk w dziedzinie innowacyjnej i zrównoważonego zarządzania terenami przemysłowymi w województwie śląskim, Północnej Nadrenii-Westfalii oraz Nord-Pas de Calais poprzez uruchomienie sieci współpracy pracowników samorządowych zajmujących się rekultywacją terenów przemysłowych wraz z udziałem ekspertów.

Kazimierz Grabas i Józef Koszela, Politechnika Wrocławska, w referacie nt.: „Rekultywacja stawu osadowego odpadów z produkcji koncentratów uranowych w Kowarach – Dolny Śląsk” przedstawił sposoby realizacji rekultywacji zdegradowanego terenu pokopalnianego. Wykonane zadanie uzyskało pozytywną opinię Komisji Europejskiej, Państwowej Agencji Atomistyki, Starostwa Powiatowego w Jeleniej Górze, Okręgowego Urzędu Górniczego we Wrocławiu oddział w Wałbrzychu, Burmistrza, Zarządu i Rady Miasta Kowary, a także niezależnych recenzentów. Sposób prowadzenia prac i zastosowane rozwiązania w rekultywacji stawu osadowego odpadów z produkcji koncentratu uranowego zostały uznane za krajowe osiągnięcie naukowo-techniczne w 2002 roku, za co zespół pracowników Politechniki Wrocławskiej otrzymał Nagrodę Prezesa Rady Ministrów.

Cezary Woźniński, Kopalnia Węgla Brunatnego Belchatów, przedstawił referat nt.: „Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych KWB Belchatów”. Na rekultywowanych powierzchniach następuje odtworzenie podstawowych komponentów ekosystemu leśnego. Zagospodarowanie, wykonywane już przez nowego właściciela gruntu i polega na przebudowie drzewostanu rekultywacyjnego na drzewostan produkcyjny. Ostatnie, zasadnicze prace rekultywacyjne wykonane zostały na terenie zwalowiska zewnętrznego w latach 1994-1995, w niespełna dwa lata po zakończeniu na tym obiekcie górniczych prac zwalowych. Obecnie podlegająca rekultywacji powierzchnia zwalowiska zewnętrznego uznana jest za zrehabilitowaną (1462 ha),